

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 20 februari 1934 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående utflyttningsbidrag vid sådana laga skiften, som motsvara tidigare hemmansklyvningar, m. m.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 67, vilken behandlats av andra lagutskottet, hava herrar *Erik Andersson* och *Bengtsson* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla dels om utredning huruvida nuvarande bestämmelser rörande utflyttningsbidrag vid laga skifte äro sådana, att på grund därav utflyttningsbidrag alltid kommer att utgå även vid sådana laga skiften, som motsvara tidigare hemmansklyvningar, samt, därest bestämmelserna skulle anses hindra dylika bidrags utbetalande, om utarbetande av förslag till ändrade bestämmelser, dels ock om utarbetande av förslag till sådan ändring av 14 kap. 4 § andra stycket jorddelningslagen, att däri avsedda förhållanden skola ordnas genom beslut av förrättningsmännen, ävensom till de övriga ändringar i nämnda lag, som kunna bliva en följd härav.

Beträffande de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sin hemställan, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet, vilken lag trädde i kraft den 1 januari 1928, innehåller i en första avdelning (I avd.), omfattande kapitlen 1—18, bestämmelser om laga skifte, vari innefattas jorddelningar, som motsvara såväl laga skifte enligt den förut gällande kungl. stadgan om skiftesverket i riket av den 9 november 1866 som hemmansklyvning enligt den vid jorddelningslagens införande upphävida lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring.

I 13 kap. 15 § jorddelningslagen stadgas, att om det för begränsning av antalet skiften eller för åstadkommande av förmånlig ägoanordning i övrigt fordras, att en eller flera delägare i skifteslaget utflytta, så skall utflyttning ske i den utsträckning sådan prövas nödig. En förutsättning härför är emellertid, att de fördelar, som av utflyttningen vinnas, med hänsyn till brukningsförhållandena inom skifteslaget prö-

vas vara av större betydelse än de med nämnda åtgärd förenade kostnaderna och olägenheterna.

14 kap. i samma lag innehåller bestämmelser om ersättningar mellan skiftesdelägare. Enligt 1 § skola kostnaderna för utflyttning i följd av laga skifte utgöras av samtliga skiftesdelägare i förhållande till den nytta, som varje delägare vinner av utflyttningen. Där ej särskilda förhållanden annat föranleda, skall nyttan beräknas svara emot det uppskattade ägobelopp, som envar bekommit vid skiftet. Till utflyttningskostnad skall jämlikt 2 § hänföras bland annat kostnad för flyttning av byggnader och nyttiga anläggningar. I 3 § föreskrives att förrättningsmännen, d. v. s. lantmätare och gode män, hava att värdera kostnaden för verkställande av föreskriven utflyttning till belopp, vartill utgifterna för utflyttningen prövas uppgå. 4 § reglerar det fall att byggnader eller anläggningar gemensamt tillhöra flera ägare, åt vilka särskilda ägolotter utläggas. Om sådana byggnader eller anläggningar med eller utan mellanavgift i penningar lämpligen kunna fördelas mellan delägarna, eller om det befinnes lämpligt, att, där byggnadsplatsen tilldelats någon av dem, övriga delägarers andelar helt eller delvis inlösas av honom, så skola enligt första stycket i paragrafen förrättningsmännen söka åvägbringa överenskommelse mellan delägarna om fördelning eller inlösen av byggnaderna eller anläggningarna. Om delägarna ej kunna enas härom, skola förrättningsmännen bestämma i frågan. Därvid gäller dock att delägare icke mot sitt bestridande kan åläggas att lösa flera eller större byggnader eller anläggningar än som tarvas för bruket av hans ägolott. Andra stycket i 4 § ger en bestämmelse om hur det skall förfaras, då förhållandena äro sådana, att gemensamma byggnader eller anläggningar icke lämpa sig för fördelning eller inlösen på sätt i första stycket stadgas. Under sådana förhållanden skola förrättningsmännen hänvisa delägarna att enligt föreskrifterna i lagen om samäganderätt hos domstol begära förordnande, som i nämnda lag avses, i fråga om den gemensamma egendomen.

I *lagen den 30 september 1904 om samäganderätt* stadgas bland annat, att, om två eller flera samfällt äro ägare av fastighet eller lös sak, envar av delägarna har befogenhet att göra ansökan hos allmän underrätt i den ort, där det samfällda godset finnes, att godset för gemensam räkning skall utbjudas till försäljning å offentlig auktion i enlighet med regler, som närmare stadgas i lagen.

Bestämmelserna i 14 kap. 4 § sakna motsvarighet i förut gällande rätt. Intet fanns föreskrivet om hur det skulle förfaras, när byggnader, som skulle flyttas, gemensamt tillhörde flera ägare, vilka erhöilo var sin ägolott. Enligt gängse praxis tillämpades emellertid då gällande bestämmelser om utflyttning jämväl å dylika byggnader (se *Nytt Juridiskt Arkiv* årg. 1925, ref. nr 5, I och II, jämte där anmärkta äldre rättsfall). Ersätt-

ning för utflyttningskostnader skulle för envar delägare utgöra en mot hans delaktighet i byggnaderna svarande andel av det belopp, vartill kostnaderna för flyttning till den honom vid skiftet tillagda ägolotten av samtliga därå ej redan befintliga byggnader skolat uppgå. Frågan om byggnadernas fördelning förblev emellertid olöst, om överenskommelse mellan delägarna ej träffades.

Den s. k. skifteslagstiftningskommittén eller skiftesstadgekommittén, som den 28 juli 1911 till Kungl. Maj:t avlämnade betänkande med förslag till lag om skifte av jord, hade i detsamma upptagit bestämmelser, i huvudsak motsvarande de i 14 kap. 4 § i jorddelningslagen sedermera införda. Kommittén framhöll i motiven till sitt förslag, bland annat, att det icke kunde anses som en tillfredsställande ordning att en så viktig fråga som byggnadernas fördelning gjordes beroende av delägarnas framtida avtal. Varje delägare kunde med fog göra anspråk på att få samtliga sina egendomsförhållanden reglerade vid skiftet. Dock ansåg kommittén det icke vara tillrådligt att åt förrättningsmännen bereda samma befogenheter att besluta om byggnaders fördelning eller inlösen som i fråga om jordens skiftande. För den händelse förhållandena vore sådana, att gemensamma byggnader eller anläggningar varken kunde fördelas eller inlösas, skulle förrättningsmännen icke äga någon beslutanderätt. Det skulle i stället åligga delägarna att jämlikt bestämmelserna i lagen om samäganderätt reglera sitt mellanhavande.

I förevarande motion framhålles, att inga betänkligheter synas kunna resas mot att jämväl i sist omnämnda hänseende avgörandet tillägges förrättningsmännen.

Utskottet övergår härefter till frågan om statsbidrag till utflyttningskostnader.

Enligt *kungl. kungörelsen den 22 juni 1928 angående villkor för erhållande av statsbidrag till förrättningar enligt lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet* (S. F. S. 295/1928) kan under vissa omständigheter statsbidrag erhållas bland annat till utflyttningskostnader i sammanhang med skiften. Enligt 8 § i nämnda kungörelse må till bestridande av de kostnader, som äro förenade med utflyttning, som beslutats vid skifte, bidrag utgå med belopp, motsvarande högst hälften av den kostnad, vartill åtgärdens verkställande vid förrättningen blivit uppskattad av förrättningsmännen. Bidrag till utflyttning skall ej utgå, med mindre förrättningsmännen prövat utflyttningen vara erforderlig för beredande av lämplig jorddelning. Ansökning om sådant statsbidrag skall göras hos lantmäteristyrelsen, som det tillkommer att bestämma, huruvida och med vilket belopp bidrag må utgå.

Bidrag kan sålunda erhållas vid utflyttning, som beslutats vid skifte, vari jämväl enligt jorddelningslagen innefattas sådana delningar, som en-

ligt förut gällande rätt benämndes hemmansklyvningar. Möjlighet att erhålla utflyttningsbidrag även vid hemmansklyvningar har förefunnits sedan den 1 januari 1921 (se S. F. S. 912/1920). Dessförinnan gällde, att utflyttningsbidrag kunde erhållas endast vid laga skiften (förordning den 8 juni 1906, S. F. S. 46/1906).

I förevarande motion anföres, att fall skulle hava förekommit, att vid hemmansklyvningar utflyttningsbidrag i full utsträckning med tillämpning av gällande bestämmelser icke kunnat utgå.

Lantmäteristyrelsen har den 14 juli 1928 utfärdat anvisningar och föreskrifter rörande statsbidrag till lantmäteriförrättningar (Bilaga till kungl. lantmäteristyrelsens meddelanden 1928:19, cirkulärserien nr 10). Särskilda anvisningar beträffande bidrag till utflyttningskostnader återfinnas i nämnda skrift å sid. 3 och 4.

De synpunkter, som lantmäteristyrelsen lägger å frågan om statsbidrag till utflyttningskostnader, torde i huvudsak framgå av vad lantmäteristyrelsen anfört i ett utlåtande, som styrelsen den 22 december 1932 avgivit i ett till Kungl. Maj:t överklagat ärende angående utflyttningsbidrag i samband med laga skifte. Utlåtandet finnes tryckt i »Bilaga till kungl. lantmäteristyrelsens meddelanden 1933:3» (serien uppsatser m. m. nr 16) sid. 63—68.

En ämbetsskrivelse den 24 februari 1933 från statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet till lantmäteristyrelsen innehöll, förutom ett återgivande av Kungl. Maj:ts utslag i nyssnämnda ärende, därjämte följande:

»Vidare anbefaller Kungl. Maj:t lantmäteristyrelsen att utreda frågan huruvida statsbidrag till utflyttnings- och väganläggningskostnader må begränsas till att i huvudsak utgå allenast vid sådana förrättningar, som närmast kunna anses motsvara laga skiften enligt förut gällande lagstiftning angående delning av jord på landet, samt till Kungl. Maj:t inkomma med utredningen, jämte det yttrande och de förslag, vartill utredningen må föranleda.»

Vid 1932 års riksdag framställde herr Magnusson i Skövde i interpellation till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet frågor beträffande bland annat beviljade anslag till bidrag till utflyttnings-, väganläggnings- och odlingskostnader i sammanhang med laga skiften. Med avseende å vad i nämnda sammanhang förekom får utskottet hänvisa till andra kammarens protokoll år 1932, 21:70—72 och 54:1—5.

Anslag till bidrag till utflyttnings-, väganläggnings- och odlingskostnader i sammanhang med skiften är för innevarande budgetår uppfört med 235,000 kronor.

Lantmäteristyrelsen har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 augusti 1933 meddelat, att belastningen av anslaget under budgetåren 1927/1928—1932/1933 utgjort respektive 372,592, 305,913, 309,168, 238,431, 284,095 och 263,608 kronor.

I enlighet med förslag av lantmäteristyrelsen hemställer Kungl. Maj:t i bilaga till årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln under L. Lantmäteriväsendet, 13 (sid. 204), att riksdagen måtte höja ordinarie förslagsanslaget till dylika bidrag till 250,000 kronor.

Enligt vad utskottet inhämtat förberedes inom lantmäteristyrelsen en hemställan till Kungl. Maj:t om revision i vissa delar av gällande jorddelningslagstiftning. Framställning i ämnet torde komma att överlämnas till Kungl. Maj:t redan innevarande år. Utskottet anser sig hava anledning förvänta, att jämväl frågan om ändring av det stadgande i jorddelningslagen, som motionärerna särskilt omnämnt, eller 14 kap. 4 § andra stycket, kommer att innefattas i denna framställning.

Utskottet.

Frågan om ändring av nuvarande bestämmelser om statsbidrag till utflyttningskostnader torde också komma att av Kungl. Maj:t tagas under omprövning. Den utredning i detta ämne, som lantmäteristyrelsen erhållit i uppdrag att verkställa, är enligt vad utskottet inhämtat inom kort avslutad. Ehuru den anbefallda utredningen avser frågan, huruvida möjligheterna att erhålla statsbidrag till utflyttningskostnader må kunna på visst sätt begränsas, under det att i motionen ifrågasättes vidgad möjlighet därtill, håller utskottet före, att frågan om den mest ändamålsenliga avfattningen av bestämmelserna om statsbidrag till utflyttningskostnader i hela dess vidd kommer att på grundval av den utredning, som lantmäteristyrelsen ålagts verkställa, bliva föremål för en allsidig prövning av Kungl. Maj:t.

Med hänsyn till vad sålunda anförts finner utskottet skäl icke föreligga att tillstyrka riksdagen att i anledning av motionen göra någon framställning hos Kungl. Maj:t.

Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion, I:67, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 februari 1934.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman*, *Gustaf Tamm*, *P. Sandström* och *Norman**, fröken *Hesselgren** samt herrar *Olof Carlsson**, *Karl Bodin** och *Forslund*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Skövde, *Wallerius*, *Olovson* i Västerås, *Pettersson* i Hällbacken och *Hansson* i Trollhättan*, fru *Nordgren* samt herrar *Johansson* i Tväråselet och *Sandberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.